

in Poland, June 24-25, 1994 in Przemyśl. Peremyshl-Lviv, 1994. (pp 103–129.). Retrieved from <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/9937/file.pdf>. [in Ukrainian].

21. Sukhyi, O. (1999). Galicia: between East and West: essays on the history of the XIX – early XX centuries. 2-e vyd. Lviv [in Ukrainian].

22. Halushko, K. Yu. (2019). Ukrainian lands as part of the Russian and Habsburg empires, 1772–1917. Formation of the Ukrainian modern national movement. Encyclopedia of the History of Ukraine. Kyiv. Vol.: Ukraina–Ukraintsi. Kn. 2. (pp. 193–196) [in Ukrainian].

23. Uryvakin, O. (2018). Handbook of Ukrainian history (from ancient times to the end of the XIX century: in 2 vols. Kam'ianets-Podilskyi. Vol. 1 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.09.2021

Отримано після доопрацювання 19.10.2021

Прийнято до друку 23.10.2021

УДК 025.4.05/.06+31:027](477)

DOI 10.32461/2409-9805.4.2021.249324

Цитування:

Кириленко О. Г. Лінгвістичне забезпечення бібліотечних ІПС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого: аналіз науково-методичної діяльності прикладного підрозділу. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 4. С. 49–59.

Kyrylenko O. (2021). Linguistic support of library IPS of the National Library of Ukraine named after Yaroslav the Wise: analysis of scientific and methodological activities of the applied unit. *Library science. Record Studies. Informology*, 4, 49–59 [in Ukrainian].

Кириленко Олександр Григорович,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач відділу лінгвістичного забезпечення
інформаційно-пошукових систем
Національної бібліотеки України
імені Ярослава Мудрого
kiral@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5292-8674>

ЛІНГВІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ІПС НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО: АНАЛІЗ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИКЛАДНОГО ПІДРОЗДІЛУ

Метою дослідження є аналіз традиційних кількісних бібліометричних показників оцінки результатів науково-методичної діяльності відділу лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого за 2017-2021 роки, представлення кількісних і якісних характеристик цього напрямку науково-прикладної роботи. **Методологічною базою** репрезентації науково-методичної діяльності підрозділу національної бібліотеки є бібліометричний аналіз, який передбачає дослідження основних статистичних і бібліографічних показників визначеного напрямку роботи за допомогою кількісних, якісних даних, а також інформаційного аналізу та синтезу семантичних ознак контенту публікацій та бібліографічних даних. **Наукова новизна** полягає в комплексному бібліометричному аналізі науково-методичної діяльності прикладного відділу національної бібліотеки та оцінці власного потенціалу і визначенні перспектив розвитку цього напрямку діяльності підрозділу. **Висновки**. Вирішення прикладних завдань лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем супроводжується відповідною науково-методичною діяльністю. Враховуючи, що основним об'єктом вивчення в бібліометричних дослідженнях є динаміка публікаційної активності в певний період, опубліковані праці фахівців відділу були згруповані за ознаками: авторами, тематичними рубриками,

видами публікацій, періодичними виданнями тощо. Одним з напрямів бібліометричного дослідження стало виокремлення з загальної кількості публікацій таких, що виконані у співавторстві та спільно з фахівцями представниками інших установ. В цілому представлений в статті матеріал дозволяє визначити проблемні аспекти науково-методичної діяльності прикладного підрозділу бібліотеки та перспективні напрями розвитку в лінгвістичному забезпеченні бібліотечних інформаційно-пошукових систем. Використання методики бібліометричного аналізу до окремих напрямів бібліотечної роботи сприяє удосконаленню процесів управління прикладними напрямками діяльності бібліотек.

Ключові слова: бібліотека, інформаційно-пошукові системи, лінгвістичне забезпечення, науково-методична діяльність, бібліометричний аналіз.

Kyrylenko Oleksandr,
Ph.D. (History), Associate Professor,
Head of the Department,
Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

LINGUISTIC SUPPORT OF LIBRARY IPS OF THE YAROSLAV MUDRYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE: ANALYSIS OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ACTIVITY OF THE APPLIED SUBDIVISION

The purpose of the article is to analyze traditional quantitative bibliometric indicators to assess the results of scientific and methodological activities of the Department of Linguistic Support of Information Search Systems of the Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine for 2017-2021, present quantitative and qualitative characteristics of this area of research. The methodological basis is centered the representation of scientific and methodological activities of the National Library is bibliometric analysis, which involves the study of basic statistical and bibliographic indicators of a particular area of rk with quantitative, qualitative data, information analysis, and synthesis of semantic features of content and bibliographic data. The scientific novelty consists in the complex bibliometric analysis of the scientific and methodical activity of the applied department of the National Library and estimation of own potential and definition of prospects of development of this direction of activity of division. Conclusions. Solving applied problems of linguistic support of library information retrieval systems is accompanied by appropriate scientific and methodological activities. By representing the main object of study in bibliometric research is the dynamics of publishing activity in a given period, the published works of specialists of the department were grouped by characteristics: authors, thematic sections, types of publications, periodicals, and more. One of the areas of bibliometric research was the separation of the total number of publications that are co-authored and created in collaboration with experts from other institutions. In general, the material presented in the article allows identifying problematic aspects of scientific and methodological activities of the applied department of the library and promising areas of development in the linguistic support of library information retrieval systems. The use of bibliometric analysis techniques for certain areas of library work contributes to the improvement of management processes in applied areas of libraries.

Keywords: library, information retrieval systems, linguistic support, scientific and methodical activity, bibliometric analysis.

Актуальність теми дослідження. Проблеми лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем (далі – ІПС) стали актуальними для бібліотечної науки і практики з початку ХХІ ст., про це свідчать технологічні та структурні трансформації в найбільших бібліотеках України, значна кількість науково-практичних заходів і публікацій у міжнародному та вітчизняному бібліотечному просторі, присвячених цій проблематиці.

Аналіз досліджень і публікацій. Прикладні аспекти лінгвістичного забезпечення формування бібліотечних ІПС в умовах розбудови інформаційного суспільства є надзвичайно важливими для діяльності провідних бібліотек України. У контексті висвітлення теоретичних і прикладних основ діяльності з лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС було використано публікації фахівців з Національної бібліотеки України імені Ярос-

лава Мудрого (І. П. Антоненко, О. М. Збанацька та ін.), Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (О. В. Ісаєва, К. В. Лобузін, Н. В. Стрішенець та ін.), Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського (Н. Є. Зоріна, С. Г. Коваленко, І. Г. Лобановська, О. Г. Помчалова), Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського (О. М. Бруй, І. М. Банковська), Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (Л. Науменко, О. Поліщук) та ін. У використанні бібліометричного аналізу як вивчення публікацій дослідження спирається на праці О. М. Кобелева [3, 4]. При розробці методики вивчення діяльності відділу було використано принципи положення, що закладено в сформульованому ним висновку: «... біобібліометричний аналіз діяльності вченого надає можливість для оцінки зазначеної діяльності, наукової продуктивності, розсіювання публікацій, цитованості, різнобічності інтересів, різноманітних видів соціального й інтелектуального впливу вченого, ролі окремих осіб у створенні організаційних структур тощо» [3].

Метою дослідження є здійснення аналізу науково-методичної діяльності відділу лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (2017–2021 роки) за допомогою методики бібліометричних досліджень та виявлення фахової специфіки цього напрямку роботи.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з актуальності цього напрямку бібліотечної роботи та з метою забезпечення більш повного розкриття бібліографічних ресурсів Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (далі – Бібліотека чи НБУЯМ) в жовтні 2017 року створено відділ лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем (далі – ВЛЗІПС). Основним функціональним завданням було визначено розширення пошукових можливостей електронного каталогу (далі – ЕК) та бібліографічних баз даних Бібліотеки за допомогою засобів лінгвістичного забезпечення.

Відповідно до вищезазначеного завдання та з урахуванням традицій в організації технології каталогізування у Бібліотеці від-

ділом було визначено сучасні напрями практичної та науково-методичної діяльності. Прикладні напрями з формування інформаційно-пошукового тезауруса (далі – ІПТ) та предметизування документів були традиційними для комп'ютерної технології Бібліотеки, а технологія створення авторитетних записів на імена осіб і найменування організацій до ЕК та бібліографічних БД стала інноваційним напрямом діяльності (до 2017 р. здійснювалося лише в картотеці). Враховуючи, що відділ повинен був інтегруватися до технології наукового опрацювання документів, значну увагу співробітників було зосереджено на науково-методичному забезпеченні цієї технології (розробка робочих аркушів введення авторитетних даних відповідно до міжнародних вимог, формування методики створення авторитетних записів, розробка технологічних ланцюгів взаємодії з іншими підрозділами на «шляху документа»). Як свідчить досвід чотирирічної роботи на ниві лінгвістичного забезпечення ІПС Бібліотеки, практична бібліотечно-бібліографічна робота щорічно вимагає 65-80 % витрат від загального робочого часу фахівців відділу, а на науково-методичну роботу витрачається 10-15 % від загальних трудовитрат. Враховуючи, що підсумки бібліотечно-бібліографічної діяльності відділу за 5 років буде представлено в окремій статті в 2022 році, зупинимось детальніше на аналізі науково-методичної діяльності за чотири роки функціонування відділу, з жовтня 2017 року до листопада 2021 року.

В процесі функціонування відділу в цей період основну увагу було зосереджено на виконанні таких науково-методичних завдань:

- підготовка документів, що регламентують діяльність відділу;
- вивчення форматів і правил формування авторитетних записів та основних підходів щодо формування авторитетних файлів в діяльності провідних бібліотек України та світу;
- розробка відповідно до міжнародних вимог робочих аркушів введення авторитетних даних на імена осіб та найменування організацій;
- аналіз вітчизняного досвіду та взаємодія з фахівцями бібліотек, що впровадили авторитетний контроль (Національна бібліоте-

ка України імені В. І. Вернадського, Національна бібліотека України для дітей, Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського та ін.);

- підготовка та участь в профільних науково-практичних заходах (конференціях, семінарах), написання доповідей та публікацій;
- підготовка публікацій до фахових періодичних видань;
- моніторинг професійного інформаційного простору з метою вивчення досвіду та підготовки аналітичних матеріалів (інформаційно-аналітичного дайджесту «Актуальні проблеми лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем»);
- підвищення кваліфікації працівників відділу та Бібліотеки за напрямками діяльності відділу.

В межах науково-методичної роботи співробітниками відділу: розроблено регламентуючі документи відділу (Положення про відділ, посадові інструкції); підготовлено розділ до технологічної інструкції «Шлях проходження документів в НБУ імені Ярослава Мудрого», що відображає технологію опрацювання документів у ВЛЗПС; розроблено тимчасові норми на основні бібліотечно-бібліографічні процеси у відділі; зроблено постановку технічних завдань на розробку інтернет-сервісів для ППТ та БД «Авторитетний файл». Результати і перспективи бібліотечно-бібліографічної та науково-методичної діяльності ВЛЗПС було заслухано на двох засіданнях Ради з формування та використання документних ресурсів Бібліотеки, де відділу надавалися пропозиції щодо удосконалення роботи і подальшої взаємодії з підрозділами Бібліотеки.

Протягом 2017–2020 років у відділі здійснювалася робота з визначення експериментальних норм на основні бібліотечно-бібліографічні процеси, що здійснюються у підрозділі. У 2020 році спільно з відділом наукової організації бібліотечних процесів на основі статистичних даних планово-звітних документів проводилися фотографії робочого дня та хронометражні спостереження з метою визначення норм на основні технологічні процеси. Робота з нормування праці фахівців відділу передбачала: аналіз технології опра-

цювання документів (чинних норм часу); вибір оптимального варіанта технології бібліотечно-бібліографічних процесів відділу до загально бібліотечного технологічного циклу «Шлях документів...»; організацію і розподіл напрямів діяльності в підрозділі; визначення прийомів і методів роботи. Тобто розрахунок орієнтовних норм проводився відповідно до наявних кадрових ресурсів та особливостей технологічних процесів у відділі. Подальше коректування норм відбувалося згідно зі змінами організаційно-технічних умов роботи, що переважно пов'язано з удосконаленням внутрішніх можливостей програмного забезпечення. За результатами проведеної роботи встановлено тимчасові норми на основні процеси, що здійснюються в бібліотечно-бібліографічній роботі відділу, які затверджено Наказом Бібліотеки № 59 від 02.11.2020 р. Нові норми закладено у планові показники діяльності відділу на 2021 рік і перевірено практичною діяльністю відділу.

Задля фіксування досвіду організації технології лінгвістичного забезпечення бібліотечних ППС в 2019 році підготовлено методичні рекомендації з предметизування документів за допомогою ППТ та створення авторитетних записів [5, 6]. Крім того, співробітникам Бібліотеки (ВДІМ, ВДІО, ВК та ін.) та бібліотечним фахівцям інших бібліотек України надавалися консультації за напрямками діяльності відділу. В напрямі проведення заходів з підвищення кваліфікації для фахівців Бібліотеки підготовлено 2 заходи (2018 р.): О. Кириленко проведено заняття з підвищення кваліфікації «Уніфікація засобів лінгвістичного забезпечення ППС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого»; О. Збанацькою – «Основні напрями роботи з уніфікації ключових слів».

У зв'язку з представленням на сайті Бібліотеки (2019 р.) в розділі «Бібліотечному фахівцю» інформаційних сервісів: Інформаційно-пошукового тезауруса та БД авторитетних записів, співробітникам НБУЯМ та публічних бібліотек України надавалась науково-методична допомога у використанні цих ресурсів (понад 30 консультацій протягом 2019–2021 рр.), здійснено 18 виступів на науково-практичних конференціях та семінарах. Зокрема, протягом 2019-2021 років в напрямі проведення за-

ходів з підвищення кваліфікації для фахівців публічних бібліотек України, обласних бібліотек України для юнацтва, молоді, Вінницької ОУНБ О. Кириленко, І. Антоненко, О. Збанацькою проведені заняття з підвищення кваліфікації за профілем діяльності відділу.

Відповідно до доручення Міністерства культури України відділом за підтримки керівництва Бібліотеки в 2018 році створено Міжвідомчу робочу групу з лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем, відділом розроблено «Положення про міжвідомчу робочу групу...», 2018–2019 роках на базі Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого проведено 4 організаційних засідання, під час яких обговорено питання: про створення робочої групи; положення про робочу групу, напрями діяльності робочої групи; координація видового та тематичного спрямування у створенні авторитетних файлів; уніфікація підходів щодо складання авторитетних записів з метою гармонізації представлення авторитетних даних; питання віртуального доступу до авторитетних файлів бібліотек-учасниць Групи; узгодження методики створення авторитетних записів; уніфікація термінології, яка застосовується в створенні авторитетних файлів тощо. У 2020–2021 рр. засідань Групи не проводилося через карантинні обмеження.

Виходячи з того, що у відділі працює доктор наук (О. Збанацька) і 2 кандидати наук (І. Антоненко, О. Кириленко) за бібліотечнознавчим спрямуванням, основну увагу в науково-методичній роботі було приділено: підготовці і проведенню наукових заходів, виступам на науково-практичних конференціях, рецензуванні наукових публікацій та студентських наукових робіт, підготовці публікацій (в тому числі і до видань, що індексуються в міжнародних наукометричних БД «Scopus»), підготовці відгуків на автореферати дисертацій.

Починаючи з 2018 року, у відділі за профілем його діяльності, проходили професійно-орієнтовану практику студенти спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (далі – НАКККіМ). В межах співпраці Бібліотеки з НАКККіМ, Київським університетом імені Бориса Грінченка,

Київським національним університетом культури і мистецтв (далі – КНУКіМ) фахівцями відділу готувалися рецензії на магістерські роботи з бібліотечнознавчої проблематики. До засідань спеціалізованої Ради зі захисту дисертацій в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ), НАКККіМ у 2018–2021 роках подано 5 відгуків на автореферати дисертацій (О. Збанацька, О. Кириленко, І. Антоненко), здійснено 2 опонування на захистах кандидатських дисертацій (О. Збанацька). На наукові монографії, підручники та навчально-методичні посібники, бібліографічні покажчики, науково-методичні документи підготовлено 6 рецензій.

У напрямі проведення та участі загально-бібліотечних науково-практичних заходів у 2017–2021 роках фахівці відділу брали участь в 42 заходах і здійснили 71 виступів (2017 р. – 4 заходи, 7 виступів; 2018 р. – 9 заходів, 19 виступів; 2019 р. – 10 заходів, 16 виступів; 2020 р. – 6 заходів онлайн, 10 виступів; 2021 р. – 13 заходів (13 онлайн), 19 виступів (19 онлайн)); співробітники ВЛЗПС були організаторами 7 професійних засідань. Серед основних заходів, організованих відділом можна виділити 3 засідання (2018, 2019, 2021 роки) з проблем лінгвістичного забезпечення бібліотечних ППС в межах XI, XII, XIV Всеукраїнських науково-практичних конференцій «Бібліотека і книга в контексті часу» (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого); «Треті-шості бібліотечнознавчі студії, присвячені пам'яті професора М. С. Слободяника», що проведені Бібліотекою (2018 і 2019 роках за підтримки керівництва на базі Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого) спільно з Інститутом бібліотечнознавства НБУВ, НАКККіМ (2017–2020 рр.).

Широкий спектр публікацій та участь в науково-практичних заходах колективу ВЛЗПС за 2017–2021 роки дозволяє визначити внесок у сучасну бібліотечну практику, теорію та організацію бібліотечної справи, у розвиток бібліотечно-інформаційного простору держави. Значний за обсягом доробок працівників ВЛЗПС Бібліотеки вимагає детального бібліометричного аналізу та сутнісного осмислення їхніх публікацій. На теоретичних питаннях і методиці проведення бібліо-

метричного аналізу не будемо зупинятися оскільки вони детально подані в фахових виданнях. Зупинимось лише на прикладних аспектах використання бібліометричного аналізу публікацій фахівців ВЛЗПС. За допомогою методів кількісного аналізу визначимо інтенсивність та змістовну сутність науково-методичного напрямку діяльності відділу, динаміку кількості публікацій фахівців, а також визначимо чинники, що впливали на основні показники. Саме за допомогою бібліометрії ми отримали результати, що можуть бути основою для подальшого, докладнішого, вивчення проблематики діяльності відділу та визначення перспективних напрямів діяльності.

Основною метою бібліометричного аналізу є представлення науково-методичної діяльності підрозділу на перетині таких аспектів:

- загальний стан діяльності у досліджуваний період;
- кількісний та видовий аналіз публікацій фахівців;
- проблемно-тематична спрямованість діяльності ВЛЗПС в контексті діяльності Бібліотеки;
- внесок кожного фахівця в цей напрям діяльності відділу;
- професійні зв'язки відділу з іншими бібліотечними і освітніми установами та фахівцями бібліотечно-інформаційної сфери.

Досягнення зазначеної мети потребувало визначення джерельної бази та основних показників для бібліометричного аналізу. Джерельною базою нашого дослідження в першу чергу стали щорічні звіти ВЛЗПС, а також бібліографічні покажчики [1, 2], що відбивають весь спектр науково-методичної та науко-

во-прикладної діяльності відділу в 2017–2021 роках. Кількісна бібліометрична інформація включає дані: про видову, тематичну структуру публікацій; основні періодичні видання, де здійснено публікації; про роботи, виконані у співавторстві; інформацію про різні видання (періодичні та ін.), де розміщено публікації фахівців відділу.

Визначені джерела дозволили виділити основні показники бібліометричного аналізу науково-методичної діяльності відділу за 2017–2021 роки: кількість назв публікацій фахівців відділу за роками (бібліографічних одиниць відділу в цілому і кожного фахівця окремо); кількість публікацій у фахових журналах; видовий склад публікацій (статті, тези, монографії, методичні посібники, інформаційно-аналітичні документи); тематичний склад публікацій; кількість публікацій, створених в різних установах, у співавторстві; кількість доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах.

У першу чергу, була виявлена загальна кількість публікацій ВЛЗПС за 2017–2021 рр., динаміка яких за цей період представлена на *рис. 1*. До загального складу публікацій включалися статті, тези, бібліографічні покажчики та інші види публікацій (монографії, автореферати дисертацій, інформаційно-аналітичні видання). На *рис. 2* наведено розподіл публікацій фахівців відділу за означений період за основними видами друкованих робіт. Загалом виявлено **86** опублікованих робіт фахівців ВЛЗПС, загальним обсягом 80 друкованих аркушів.

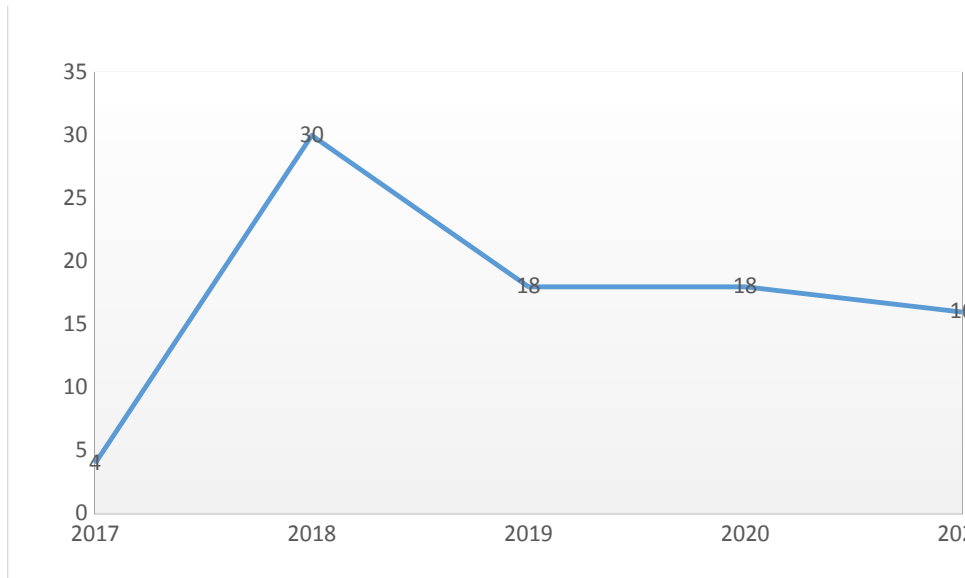

Рис. 1. Загальна кількість публікацій ВЛЗПС (2017–2021 рр.)

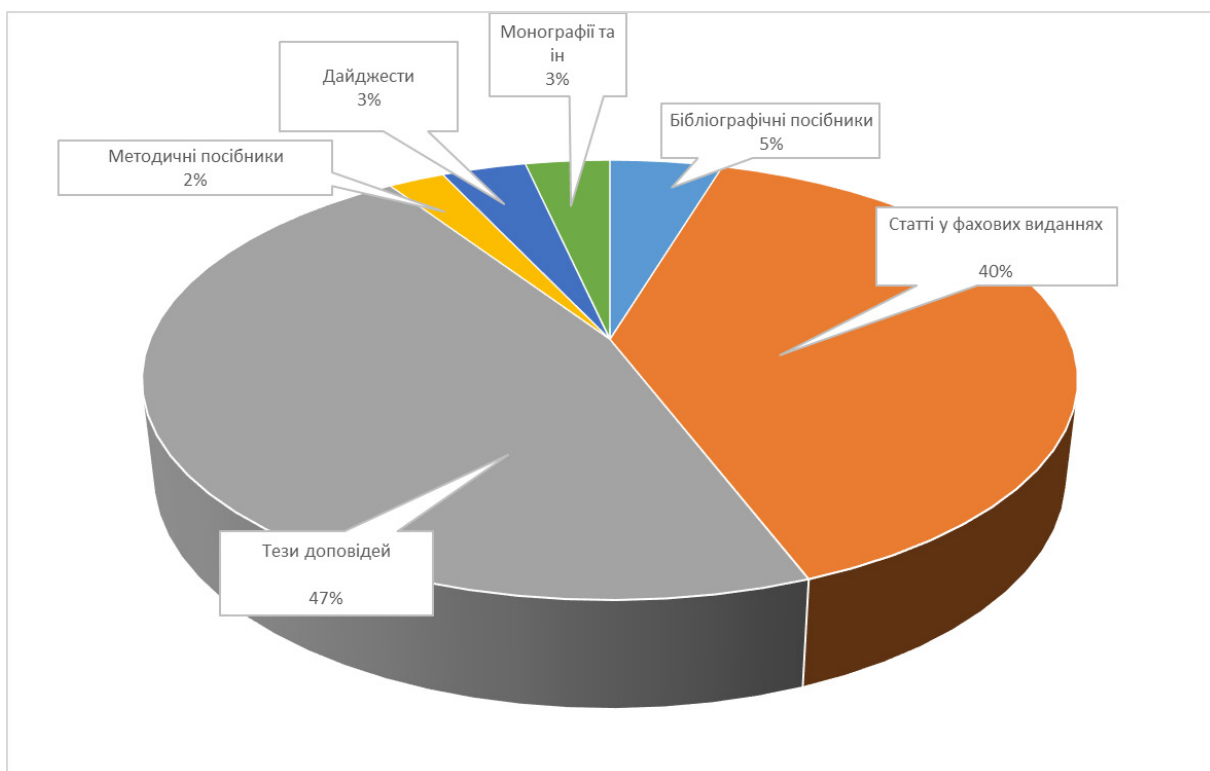

Рис. 2. Видовий склад публікацій (2017–2021 рр.) (у відсотках)

Результатом вже першого аналізу даних, представлених на *рис. 1* та *2* є виявлення динаміки та тенденцій публікаційної активності за роками як в цілому, так і за окремими видами публікацій свідчить, що найбільша кількість публікацій припадає на 2018 р. (**30** публікацій (**31** д.а.), серед яких: **15** статей, **12** тез, **1** монографія, **2** інформаційно-аналітичних дайджести), **18** публікацій (**14** д.а.) було надруковано в 2019 р. (**3** статті, **11** тез, **2** методичні рекомендації, **1** автореферат дисертації, **1** бібліографічний посібник), **18** робіт (**16** д.а.) – в 2020 р. (**9** статей, **7** тез, **2** бібліографічних посібника), **16** матеріалів (**18** д.а.) було опубліковано до листопада 2021 року (**6** статей, **7** тез, **1** бібліографічний посібник, **1** інформаційно-аналітичний дайджест), а у кінці 2017 року було підготовлено **4** публікації (**1** д.а.) (**1** стаття, **3** тези).

У 2017–2021 роках відбувався процес накопичення практичного досвіду, становлення бібліотечної технології лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС. При цьому, слід відзначити, що вже на самому початку діяльності ВЛЗІПС можна спостерігати значну кількість публікацій, оскільки певна кількість матеріалів, напрацьовані в 2017 році, було надруковано в наступному році.

Певна річ, що для характеристики наукової та науково-методичної діяльності ВЛЗІПС має важливе значення не лише кількість публікацій, але й їхня якість. Остання, зокрема, відображається у видах надрукованих робіт (статті і тези конференцій, бібліографічні покажчики, монографії тощо). Видовий аналіз публікацій, підсумки якого наведені на *рис. 2*, дозволяє визначити відсоток кожного виду публікацій. Кількісний аналіз свідчить, що серед **86** праць фахівців ВЛЗІПС налічується **34** статті, **40** тези, **2** методичні посібники, **3** інформаційно-аналітичних дайджести, **4** бібліографічних посібника, **1** монографія, **1** автореферат дисертації, **1** інші видання. Таким чином, основну масу друкованих праць (47% і 40%) складають тези і статті, в яких, відображалася сутність напрацьованого фахівцями відділу

прикладного знання з проблематики лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС.

Найбільша кількість статей (**15**) і тез (**12**) надруковано в 2018 р., **9** статей і **7** тез опубліковано 2020 р. Таким чином, базуючись на даних, представлених на *рис. 1* та *2*, можна спостерігати потужний період наукової публікаційної активності в 2018 році. Зниження кількості публікацій в 2020–2021 роках, скоріше за все пояснюється карантинном, під час якого проводилися переважно онлайн-заходи і здійснювалися електронні публікації.

Важливим показником бібліометричного аналізу є тематична структура публікацій, що цілком достовірно відбиває напрями і профіль науково-методичної та прикладної діяльності ВЛЗІПС. Результати узагальненого бібліометричного аналізу тематичного спрямування друкованих робіт ВЛЗІПС подано на *рис. 3*. Як свідчать дані, представлені в бібліометричному аналізі, найбільша кількість робіт ВЛЗІПС присвячена комплексній проблемі **лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем: 56** публікацій (**65%**) (до якої входять теми: авторитетні записи – **14** публікацій (**16%**), лінгвістичне забезпечення ІПС – **13** публікацій (**15%**), інформаційно-пошуковий тезаурус і методика предметизування – **8** публікацій (**9%**), документна евристика – **10** публікацій (**12%**), електронні каталоги – **6** (**7%**), інформаційно-пошукові системи – **5** (**6%**)). Інші публікації умовно поєднано в такі тематичні напрями: персоналії – **7** публікацій (**8%**), теорія і методологія бібліотекознавства, бібліографознавства – **6** (**6%**), авторське право в бібліотеках – **6** (**7%**), інтернет-технології та електронні бібліотеки **4** (**2%**) та ін. публікації, присвячені проблемам, пов'язаним з культурою, освітою та наукою. Слід відзначити, що увесь тематично-проблемний спектр публікацій ВЛЗІПС є актуальним не тільки для нашої Бібліотеки, а також знаходиться в проблемному полі сучасної бібліотечної теорії та практики.

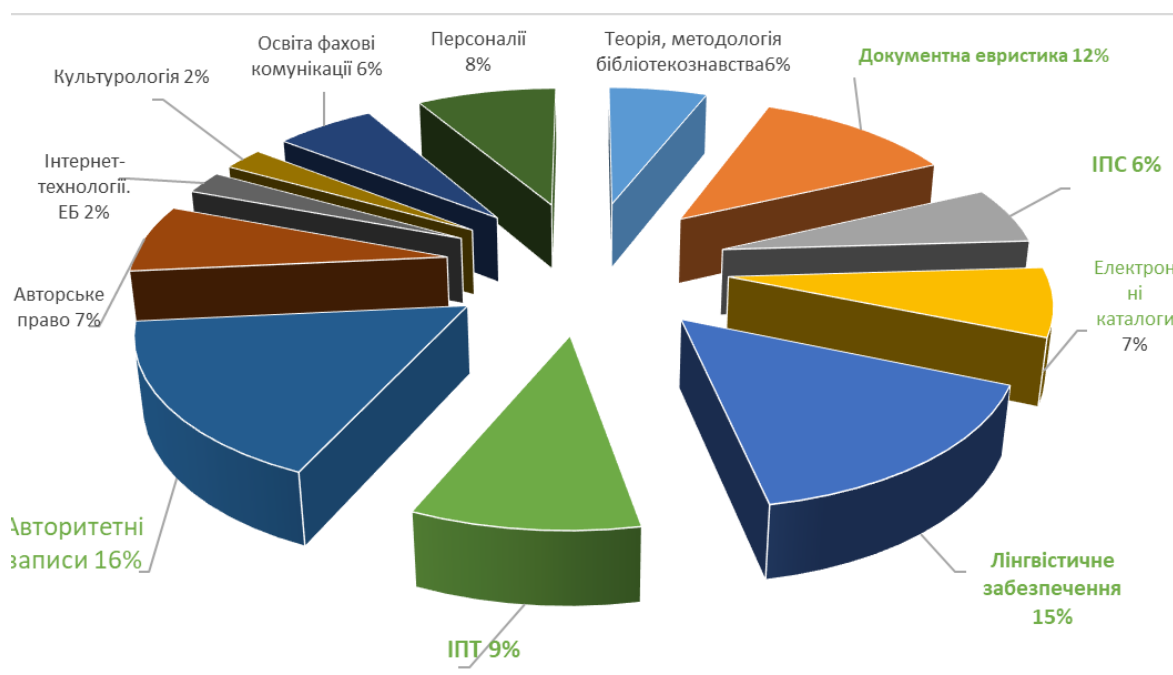

Рис. 3. Тематична спрямованість публікацій ВЛЗІПС (2017–2021 рр.) (у відсотках)

Аналіз публікацій відділу, результати якого представлені на рис. 1-3, на наш погляд, добре доповнюють та ілюструють основні напрями практичної та науково-методичної діяльності ВЛЗІПС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.

Графічне зображення підсумків публікаційної діяльності ВЛЗІПС може бути деталізовано, доповнено і уточнено даними бібліометричного аналізу публікацій у фаховій періодиці – 24 статті (28% від загальної кількості публікацій). Зокрема, фахівці відділу надавали перевагу написанню статей для фахових видань: «Бібліотечна планета» – 11 статей, «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» – 6 статей, «Бібліотечний вісник», «Вісник книжкової палати» по одній статті; інші статті вийшли друком в продовжуваних наукових виданнях НБУВ, ХДАК. За чотири роки діяльності в професійному середовищі НБУЯМ до міжнародних періодичних і продовжуваних видань, що індексуються в наукометричних БД Scopus підготовлено 6 публікацій за профілем діяльності відділу.

За час чотирирічної діяльності у ВЛЗІПС було розгорнуто інформаційне супроводжен-

ня практичної діяльності публічних бібліотек – розпочато випуск інформаційно-аналітичного дайджесту «Актуальні проблеми...», створено низку публікацій до оновленої рубрики «колонка каталогізатора» в науково-виробничому журналі «Бібліотечна планета», що дозволило відповісти на насущні питання фахівців з публічних бібліотек щодо лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС. Моніторинг документних потоків України здійснювався співробітниками відділу за інформаційними ресурсами мережі інтернет, вхідним потоком до НБУ імені Ярослава Мудрого, що дозволило аналізувати досвід та проблеми розвитку профільного напрямку, визначити закономірності та тенденції у використанні засобів лінгвістичного забезпечення. Співробітники відділу аналізували документно-інформаційні потоки публікацій за 2015–2020 рр. та підготували три випуски інформаційно-аналітичного дайджесту «Актуальні проблеми...». Аналіз профільних документних потоків дозволяє зробити висновок, що актуальними проблемами розвитку засобів авторитетного контролю та технології предметизування в провідних бібліотеках України залишаються: відсутність

належної науково-методичної та технологічної бази; недостатня міжбібліотечна координація; брак знань і навичок у персоналу бібліотек, що здійснює бібліотечне опрацювання документів; недостатнє використання міжнародних вимог до створення бібліографічних записів, авторитетних файлів тощо.

Важливою складовою в публікаційній діяльності фахівців відділу була підготовка бібліографічних покажчиків, за цей період було підготовлено 4 видання, що складає 5% зі загальної кількості публікацій. Так, до круглого столу присвяченого річниці наукового журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» в НАКККіМ «15 років на дискусійному майданчику з соціальних комунікацій, інформаційної, бібліотечної та архівної справи» (2019) О. Кириленко, О. Збанацькою було підготовлено науково-допоміжний бібліографічний покажчик (3,6 д.а.) та доповідь з презентацією «Деякі аспекти систематизації змісту публікацій журналу «Бібліо-текознавство. Документознавство. Інформологія»». До ювілею головного бібліотекаря відділу О. Збанацької спільно з НАКККіМ підготовлено до друку біобібліографічний покажчик «Збанацька Оксана Миколаївна (до 50-річчя від дня народження)» (4,1 д.а.).

Бібліометричний аналіз публікацій ВЛЗІПС щодо особистого внеску фахівців дозволив визначити, що за період з жовтня 2017 року до листопада 2021 року фахівцями відділу: О. Збанацькою було опубліковано – 45 робіт; О. Кириленко – 39; І. Багрій – 8; І. Антоненко – 7; О. Гордієнко – 1.

Професійна комунікаційна діяльність ВЛЗІПС і фахові взаємозв'язки були виявлені за допомогою біобібліометричного аналізу публікацій, зроблених спільно з фахівцями з нашої Бібліотеки та науковцями з інших бібліотек, закладів вищої освіти. Бібліометричний аналіз публікацій ВЛЗІПС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, зроблених у співавторстві відображають комунікаційні зв'язки працівників відділу з фахівцями Бібліотеки, НАКККіМ, НБУВ, що свідчить про досить високий рівень співпраці (28 публікацій зроблено у співавторстві, що складає 38% від загальної кількості). В межах ВЛЗІПС продуктивною була співпраця О. Кириленко і О. За-

банацької – 8 спільних публікацій, О. Кириленко і І. Багрій – 3 публікації, О. Кириленко і І. Антоненко – 2 публікації. На рівні Бібліотеки спільно з фахівцями інших структурних підрозділів було підготовлено 3 публікації (відділ каталогізування, науково-дослідний відділ, відділ наукової організації бібліотечних процесів). З зовнішніми організаціями найбільш продуктивною була співпраця в підготовці публікацій з викладачами НАКККіМ – 14 друківаних робіт (серед яких – 3 статті, – 8 тез доповідей, 3 бібліографічних посібника), науковцями НБУВ – 5 публікацій (серед яких – 2 статті, – 2 тези доповідей, 1 випуск інформаційно-аналітичного дайджесту).

Наукова новизна полягає в комплексному бібліометричному аналізі науково-методичної діяльності ВЛЗІПС Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого та суб'єктивній оцінці власного потенціалу, що дозволяє визначити перспективи розвитку цього напрямку роботи.

Висновки. Дослідження основних напрямів науково-методичної діяльності ВЛЗІПС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого дозволило зробити комплексний аналіз кількісної та якісної структури цієї роботи за визначений період. Проведений бібліометричний аналіз публікаційної діяльності надав можливість акцентувати увагу на важливих складових діяльності ВЛЗІПС та одержати комплексне уявлення про якісний стан науково-методичної діяльності, визначив рівень інтегрованості відділу до професійного середовища Бібліотеки та його комунікаційні зв'язки як у межах Бібліотеки, так і з зовнішніми профільними установами, виявив семантичну структуру діяльності та проблемні питання, дав орієнтири на перспективу.

Загалом результати біобібліометричного аналізу науково-методичної діяльності ВЛЗІПС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого дають підстави констатувати високу продуктивність фахівців відділу протягом усього періоду функціонування. Аналіз змісту публікацій фахівців за визначений період свідчить, що бібліотечно-бібліографічна та науково-методична діяльність ВЛЗІПС знаходиться в стані становлення та розвитку. Результати інтелектуальної праці ВЛЗІПС, відображені у 86 публікаціях, як показує досвід

практичної роботи і професійні комунікації з колегами основні напрями діяльності відділу знайшли професійне визнання у бібліотечній спільноті.

З перших днів функціонування відділу для співробітників були створенні сприятливі умови праці, відділ був забезпечений сучасними інформаційно-комунікаційними засобами та відповідно пристосованим програмним забезпеченням. Професійне середовище Бібліотеки та дієва допомога керівництва сприяли розвитку нового напрямку лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем в Бібліотеці. В пер-

спективі перед колективом ВЛЗІПС стоять завдання відпрацювання нових методичних, технологічних підходів, спрямованих на роботу в онлайн режимі та в умовах корпоративної взаємодії.

Результати науково-методичної діяльності, представлені в бібліометричному аналізі ВЛЗІПС Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого протягом чотирьох років демонструють плідний шлях становлення та формування нового напрямку діяльності, внесок його фахівців у розвиток практики бібліотечного опрацювання документів і науково-методичної діяльності Бібліотеки.

Список використаних джерел

1. Бібліотекознавство і бібліографія України : бібліогр. покажч. за II півріччя 2017 р. / М-во культури України, НБУ ім. Ярослава Мудрого ; упоряд. Н. Абдуллаєва ; наук. ред. В. Кононенко. Київ, 2018. Вип. 95. 152 с.
2. Збанацька Оксана Миколаївна : біобібліогр. покажч. / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв ; уклад. : О. Кириленко, В. Добровольська. Київ, 2020. 72 с.
3. Кобелєв О. Біобібліометрія як метод інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек // Вісник Книжкової палати. 2011. № 3. С. 28–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2011_3_9 (дата звернення: 10.10.2021).
4. Кобелєв О. М. Бібліометричний аналіз у системі інформаційно-бібліотечного сервісу // Інформаційно-бібліотечний сервіс і користувач: новий формат взаємодії : матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (до 50-річчя заснування Харк. держ. ун-ту харчування та торгівлі), 23–31 жовт. 2017 р. Харків : ХДУХТ, 2017. С. 59–67.
5. Предметизування документів з використанням інформаційно-пошукового тезауруса : метод. рекомендації / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого ; уклад. : О. М. Майборода, М. І. Шалівський, О. М. Збанацька, О. Г. Кириленко. Київ, 2019. 32 с. : дод.
6. Формування авторитетних записів на імена осіб та найменування організацій : метод. рекомендації / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого ; упоряд. : І. П. Антоненко. Київ, 2019. 88 с. : дод.

References

1. Library science and bibliography of Ukraine (2018). Bibliogr. show for the second half of 2017. Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine. N. Abdullaieva. Kyiv, 95, 152. [in Ukrainian].
2. Zbanatska Oksana Mykolayivna (2020). Biobibliogr. show. Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine. The National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts. O. Kyrylenko, V. Dobrovolska. Kyiv, 72. [in Ukrainian].
3. Kobieliiev O. (2011). Biobibliometry as a method of information-analytical activity of libraries. Visnyk Knyzhkovoï palaty, 3, 28–31 [in Ukrainian].
4. Kobieliiev O. M. (2017). Bibliometric analysis in the system of information and library service. Informatsiino-bibliotechnyi servis i korystuvach: novyi format vzaiemodii: materialy vseukr. nauk.-prakt. internet-konferentsii. Kharkiv, 59–67 [in Ukrainian].
5. Objectification of documents using information retrieval thesaurus (2019): method. recommendations. Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine. O. M. Maiboroda, M. I. Shalivskyi, O. M. Zbanatska, O. H. Kyrylenko. Kyiv, 32. [in Ukrainian].
6. Formation of authoritative records on the names of persons and names of organizations (2019). Method. recommendations. Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine. I. P. Antonenko Kyiv, 88. [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 06.09.2021
Отримано після доопрацювання 19.10.2021
Прийнято до друку 23.11.2021*